Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

27. oktober 2022*

»Præjudiciel forelæggelse – behandling af personoplysninger og beskyttelse af privatlivets fred i den elektroniske kommunikationssektor – direktiv 2002/58/EF – artikel 12 – offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester – abonnentens samtykke – forpligtelser for udbyderen af telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester – forordning (EU) 2016/679 – artikel 17 – ret til sletning (»retten til at blive glemt«) – artikel 5, stk. 2 – artikel 24 – den dataansvarliges oplysningspligt og ansvar«

I sag C-129/21,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af hof van beroep te Brussel (appeldomstolen i Bruxelles, Belgien) ved afgørelse af 24. februar 2021, indgået til Domstolen den 2. marts 2021, i sagen

Proximus NV

mod

Gegevensbeschermingsautoriteit,

har

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, C. Lycourgos, og dommerne L.S. Rossi (refererende dommer), J.-C. Bonichot, S. Rodin og O. Spineanu-Matei,

generaladvokat: A.M. Collins

justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Ferreira,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 9. februar 2022,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Proximus NV ved avocats P. Craddock og T. de Haan samt advocaat E. Van Bogget,

– Gegevensbeschermingsautoriteit ved advocaten C. Buggenhoudt, E. Cloots og J. Roets,

* Processprog: nederlandsk.

– den italienske regering ved G. Palmieri, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato E. De Bonis,

– den lettiske regering ved E. Bārdiņš, J. Davidoviča og K. Pommere, som befuldmægtigede,

– den portugisiske regering ved P. Barros da Costa, L. Inez Fernandes, M.J. Ramos og C. Vieira Guerra, som befuldmægtigede,

– den rumænske regering ved E. Gane og L. Lițu, som befuldmægtigede,

– Europa-Kommissionen ved S.L. Kalėda, H. Kranenborg og P.-J. Loewenthal, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 28. april 2022,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 12, stk. 2, sammenholdt med artikel 2, stk. 2, litra f), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/58/EF af 12. juli 2002 om behandling af personoplysninger og beskyttelse af privatlivets fred i den elektroniske kommunikationssektor (direktiv om databeskyttelse inden for elektronisk kommunikation) (EFT 2002, L 201, s. 37), som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/136/EF af 25. november 2009 (EUT 2009, L 337, s. 11) (herefter »direktiv 2002/58«), samt af artikel 5, stk. 2, og artikel 17, 24 og 95 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse) (EUT 2016, L 119, s. 1, herefter »databeskyttelsesforordningen«).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Proximus NV, der er et offentligretligt selskab i Belgien, og Gegevensbeschermingsautoriteit (databeskyttelsesmyndigheden, Belgien) (herefter »databeskyttelsesmyndigheden«) vedrørende den afgørelse, hvorved Geschillenkamer van de Gegevensbeschermingsautoriteit (databeskyttelsesmyndighedens tvistemålsafdeling, herefter »tvistemålsafdelingen«) pålagde Proximus at gennemføre afhjælpende foranstaltninger og en bøde på 20 000 EUR for at have tilsidesat flere bestemmelser i databeskyttelsesforordningen.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 95/46/EF

3 Artikel 2, litra h), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 95/46/EF af 24. oktober 1995 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (EFT 1995, L 281, s. 31) bestemmer:

»I dette direktiv forstås ved:

[…]

h) »den registreredes samtykke« enhver frivillig, specifik og informeret viljetilkendegivelse, hvorved den registrerede indvilliger i, at personoplysninger, der vedrører den pågældende selv, gøres til genstand for behandling.«

Direktiv 2002/58

4 10., 17., 38. og 39. betragtning til direktiv 2002/58 har følgende ordlyd:

»(10) I den elektroniske kommunikationssektor finder direktiv 95/46/EF navnlig anvendelse på alle forhold vedrørende beskyttelse af grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, som ikke særligt er omfattet af bestemmelserne i dette direktiv, herunder den registeransvarliges forpligtelser og fysiske personers rettigheder. […]

[…]

(17) I dette direktiv bør samtykke givet af en bruger eller en abonnent, hvad enten sidstnævnte er en fysisk eller en juridisk person, have samme betydning som den registreredes samtykke, således som defineret og yderligere fastlagt i direktiv 95/46/EF. Samtykke kan gives ved ethvert passende middel, der muliggør en frit givet, specifik og informeret angivelse af brugerens ønsker, herunder ved at afkrydse en rubrik, når man besøger et internetwebsted.

[…]

(38) Abonnentfortegnelser distribueres i store oplag og er offentlige. Af hensyn til fysiske personers privatliv og juridiske personers legitime interesser bør abonnenter kunne bestemme, om deres personoplysninger skal offentliggøres i sådanne abonnentfortegnelser, og i så fald i hvilket omfang. Udbydere af offentlige abonnentfortegnelser bør underrette de abonnenter, som skal medtages i sådanne fortegnelser, om formålet med fortegnelsen og eventuelle særlige anvendelser af elektroniske udgaver af offentlige fortegnelser, navnlig via søgefunktioner, som er indbygget i software, f.eks. mulighed for »omvendt« søgning, som giver brugerne af fortegnelsen mulighed for at finde abonnentens navn og adresse blot ud fra telefonnummeret.

(39) Et krav om underretning af abonnenterne om formålet eller formålene med de offentlige fortegnelser, hvor personoplysninger om dem skal medtages, bør pålægges den part, der indsamler de pågældende oplysninger. Hvis oplysningerne eventuelt kan blive fremsendt til en eller flere tredjemænd, bør abonnenten underrettes om denne mulighed samt om modtageren eller kategorierne af mulige modtagere. Enhver fremsendelse bør være underlagt den betingelse, at oplysningerne ikke kan anvendes til andre formål end dem, der lå til grund for deres indsamling. Hvis den part, der indsamler oplysninger fra abonnenten eller fra den tredjemand, som oplysningerne er sendt til, ønsker at anvende oplysningerne til andre formål, må der indhentes fornyet samtykke fra abonnenten af enten den oprindelige part, der indsamlede oplysningerne, eller af den tredjemand, som oplysningerne er fremsendt til.«

5 Dette direktivs artikel 1 fastsætter:

»1. Dette direktiv tager sigte på en harmonisering af nationale bestemmelser, der er nødvendig for at sikre et ensartet niveau i beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder og navnlig retten til privatliv og fortrolighed i forbindelse med behandling af personoplysninger inden for den elektroniske kommunikationssektor, og for at sikre fri omsætning af sådanne oplysninger og af elektronisk kommunikationsudstyr og elektroniske kommunikationstjenester i Fællesskabet.

2. Med henblik på at nå de i stk. 1 omhandlede mål specificerer og supplerer dette direktivs bestemmelser direktiv 95/46/EF. Nærværende bestemmelser beskytter desuden legitime interesser hos abonnenter, der er juridiske personer.

[…]«

6 Det nævnte direktivs artikel 2, stk. 2, litra f), med overskriften »Definitioner« er affattet således:

»Følgende definitioner anvendes også:

[…]

f) »samtykke«: givet af bruger eller abonnent svarer til den registreredes samtykke i direktiv 95/46/EF.«

7 Samme direktivs artikel 12 med overskriften »Abonnentfortegnelser« bestemmer:

»1. Medlemsstaterne sikrer, at abonnenterne gebyrfrit, og inden de medtages i fortegnelsen, underrettes om formålet med en trykt eller elektronisk abonnentfortegnelse, som er offentligt tilgængelig eller kan benyttes via oplysningstjenester, og hvori personoplysninger om abonnenterne kan medtages, og at de underrettes om andre anvendelsesmuligheder heraf på grundlag af søgefunktioner, som er indbygget i elektroniske udgaver af fortegnelsen.

2. Medlemsstaterne sikrer, at abonnenterne får mulighed for at bestemme, om deres personoplysninger skal medtages i en offentlig fortegnelse, og i så fald hvilke, for så vidt sådanne oplysninger er relevante for formålet med fortegnelsen som angivet af udbyderen af fortegnelsen, samt mulighed for at kontrollere, få rettet eller slettet sådanne oplysninger. Det skal være gebyrfrit ikke at være medtaget i en offentlig abonnentfortegnelse og at få kontrolleret, rettet, eller slettet personoplysninger i den.

3. Medlemsstaterne kan kræve, at abonnenter skal anmodes om supplerende samtykke til, at en offentlig fortegnelse anvendes til ethvert formål, der går ud over søgning efter adresseoplysninger om personer på grundlag af deres navn og eventuelt et minimum af andre identifikatorer.

[…]«

Databeskyttelsesforordningen

8 Følgende fremgår af 42., 66. og 173. betragtning til databeskyttelsesforordningen:

»(42) Hvis behandling er baseret på den registreredes samtykke, bør den dataansvarlige kunne påvise, at den registrerede har givet samtykke til behandlingen. Navnlig i forbindelse med skriftlige erklæringer om andre forhold bør garantier sikre, at den registrerede er bekendt med, at og i hvilket omfang der er givet samtykke. [D]er [bør] stilles en samtykkeerklæring udformet af den dataansvarlige til rådighed i en letforståelig og lettilgængelig form og i et klart og enkelt sprog, og den bør ikke indeholde urimelige vilkår. For at sikre, at samtykket er informeret, bør den registrerede som minimum være bekendt med den dataansvarliges identitet og formålene med den behandling, som personoplysningerne skal bruges til. Samtykke bør ikke anses for at være givet frivilligt, hvis den registrerede ikke har et reelt eller frit valg eller ikke kan afvise eller tilbagetrække sit samtykke, uden at det er til skade for den pågældende.

[…]

(66) For at styrke retten til at blive glemt i onlinemiljøet bør retten til sletning udvides, så en dataansvarlig, der har offentliggjort personoplysninger, forpligtes til at underrette de dataansvarlige, der behandler sådanne personoplysninger, med henblik på at få slettet alle link til, kopier af eller gengivelser af disse personoplysninger. I den forbindelse bør den dataansvarlige tage rimelige skridt under hensyntagen til den tilgængelige teknologi og de midler, som den dataansvarlige har til sin rådighed, herunder tekniske foranstaltninger, til at informere de dataansvarlige, der behandler personoplysningerne, om den registreredes anmodning.

[…]

(173) Denne forordning bør gælde for alle forhold vedrørende beskyttelse af grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder i forbindelse med behandling af personoplysninger, som ikke er underlagt specifikke forpligtelser med samme formål som fastsat i […] direktiv 2002/58/EF, herunder den dataansvarliges forpligtelser og fysiske personers rettigheder. For at afklare forholdet mellem denne forordning og direktiv 2002/58/EF bør nævnte direktiv ændres i overensstemmelse hermed. Når denne forordning er vedtaget, bør direktiv 2002/58/EF revideres, navnlig for at sikre forenelighed med denne forordning[.]«

9 Denne forordnings artikel 4, nr. 2), 7) og 11), har følgende ordlyd:

»I denne forordning forstås ved:

[…]

2) »behandling«: enhver aktivitet eller række af aktiviteter – med eller uden brug af automatisk behandling – som personoplysninger eller en samling af personoplysninger gøres til genstand for, f.eks. indsamling, registrering, organisering, systematisering, opbevaring, tilpasning eller ændring, genfinding, søgning, brug, videregivelse ved transmission, formidling eller enhver anden form for overladelse, sammenstilling eller samkøring, begrænsning, sletning eller tilintetgørelse

[…]

7) »dataansvarlig«: en fysisk eller juridisk person, en offentlig myndighed, en institution eller et andet organ, der alene eller sammen med andre afgør, til hvilke formål og med hvilke hjælpemidler der må foretages behandling af personoplysninger […]

[…]

11) »samtykke« fra den registrerede: enhver frivillig, specifik, informeret og utvetydig viljestilkendegivelse fra den registrerede, hvorved den registrerede ved erklæring eller klar bekræftelse indvilliger i, at personoplysninger, der vedrører den pågældende, gøres til genstand for behandling.«

10 Databeskyttelsesforordningens artikel 5 med overskriften »Principper for behandling af personoplysninger« fastsætter:

»1. Personoplysninger skal:

a) behandles lovligt, rimeligt og på en gennemsigtig måde i forhold til den registrerede (»lovlighed, rimelighed og gennemsigtighed«)

[…]

2. Den dataansvarlige er ansvarlig for og skal kunne påvise, at stk. 1 overholdes (»ansvarlighed«).«

11 Databeskyttelsesforordningens artikel 6, der har overskriften »Lovlig behandling«, er affattet således:

»1. Behandling er kun lovlig, hvis og i det omfang mindst ét af følgende forhold gør sig gældende:

a) Den registrerede har givet samtykke til behandling af sine personoplysninger til et eller flere specifikke formål.

[…]«

12 Databeskyttelsesforordningens artikel 7 med overskriften »Betingelser for samtykke« bestemmer:

»1. Hvis behandling er baseret på samtykke, skal den dataansvarlige kunne påvise, at den registrerede har givet samtykke til behandling af sine personoplysninger.

[…]

3. Den registrerede har til enhver tid ret til at trække sit samtykke tilbage. Tilbagetrækning af samtykke berører ikke lovligheden af den behandling, der er baseret på samtykke inden tilbagetrækningen. Inden der gives samtykke, skal den registrerede oplyses om, at samtykket kan trækkes tilbage. Det skal være lige så let at trække sit samtykke tilbage som at give det.

[…]«

13 Databeskyttelsesforordningens artikel 16, der har overskriften »Ret til berigtigelse«, foreskriver:

»Den registrerede har ret til at få urigtige personoplysninger om sig selv berigtiget af den dataansvarlige uden unødig forsinkelse. Den registrerede har under hensyntagen til formålene med behandlingen ret til få fuldstændiggjort ufuldstændige personoplysninger, bl.a. ved at fremlægge en supplerende erklæring.«

14 Databeskyttelsesforordningens artikel 17 med overskriften »Ret til sletning (»retten til at blive glemt«)« har følgende ordlyd:

»1. Den registrerede har ret til at få personoplysninger om sig selv slettet af den dataansvarlige uden unødig forsinkelse, og den dataansvarlige har pligt til at slette personoplysninger uden unødig forsinkelse, hvis et af følgende forhold gør sig gældende:

[…]

b) Den registrerede trækker det samtykke, der er grundlaget for behandlingen, jf. artikel 6, stk. 1, litra a), eller artikel 9, stk. 2, litra a), tilbage, og der er ikke et andet retsgrundlag for behandlingen.

[…]

d) Personoplysningerne er blevet behandlet ulovligt.

2. Hvis den dataansvarlige har offentliggjort personoplysningerne og i henhold til stk. 1 er forpligtet til at slette personoplysningerne, træffer den dataansvarlige under hensyntagen til den teknologi, der er tilgængelig, og omkostningerne ved implementeringen, rimelige foranstaltninger, herunder tekniske foranstaltninger, for at underrette de dataansvarlige, som behandler personoplysningerne, om, at den registrerede har anmodet disse dataansvarlige om at slette alle link til eller kopier eller gengivelser af de pågældende personoplysninger.

[…]«

15 Databeskyttelsesforordningens artikel 19, der har overskriften »Underretningspligt i forbindelse med berigtigelse eller sletning af personoplysninger eller begrænsning af behandling«, bestemmer:

»Den dataansvarlige underretter hver modtager, som personoplysningerne er videregivet til, om enhver berigtigelse eller sletning af personoplysningerne eller begrænsning af behandling, der er udført i henhold til artikel 16, artikel 17, stk. 1, og artikel 18, medmindre dette viser sig umuligt eller er uforholdsmæssigt vanskeligt. Den dataansvarlige oplyser den registrerede om disse modtagere, hvis den registrerede anmoder herom.«

16 Databeskyttelsesforordningens artikel 24 med overskriften »Den dataansvarliges ansvar« fastsætter:

»1. Under hensyntagen til den pågældende behandlings karakter, omfang, sammenhæng og formål samt risiciene af varierende sandsynlighed og alvor for fysiske personers rettigheder og frihedsrettigheder gennemfører den dataansvarlige passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger for at sikre og for at være i stand til at påvise, at behandling er i overensstemmelse med denne forordning. Disse foranstaltninger skal om nødvendigt revideres og ajourføres.

2. Hvis det står i rimeligt forhold til behandlingsaktiviteter, skal de foranstaltninger, der er omhandlet i stk. 1, omfatte den dataansvarliges implementering af passende databeskyttelsespolitikker.

[…]«

17 Databeskyttelsesforordningens artikel 94, der har overskriften »Ophævelse af direktiv 95/46/EF«, bestemmer i stk. 2:

»Henvisninger til det ophævede direktiv gælder som henvisninger til denne forordning. […]«

18 Databeskyttelsesforordningens artikel 95, der har overskriften »Forhold til direktiv 2002/58/EF«, fastsætter:

»Denne forordning indfører ikke yderligere forpligtelser for fysiske eller juridiske personer for så vidt angår behandling i forbindelse med levering af offentligt tilgængelige elektroniske kommunikationstjenester i offentlige kommunikationsnet i [Den Europæiske Union] for så vidt angår spørgsmål, hvor de er underlagt specifikke forpligtelser med samme formål som det, der er fastsat i direktiv 2002/58/EF.«

Belgisk ret

19 Artikel 133 i wet betreffende de elektronische communicatie (lov om elektronisk kommunikation) af 13. juni 2005 (*Belgisch Staatsblad* af 20.6.2005, s. 28070), som gennemfører artikel 12 i direktiv 2002/58 i belgisk ret, har følgende ordlyd:

»§ 1. Udbydere af en offentligt tilgængelig telefontjeneste underretter gebyrfrit deres abonnenter, inden de medtages i en telefonnummerfortegnelse eller en nummeroplysningstjeneste, om:

1° telefonnummerfortegnelsens eller nummeroplysningstjenestens funktion

2° at optagelsen i telefonnummerfortegnelsen eller nummeroplysningstjenesten er gebyrfri

3° de eventuelle anvendelser af telefonnummerfortegnelsen eller nummeroplysningstjenesten, som ikke vedrører søgning efter personoplysninger på grundlag af abonnentens navn og eventuelt dennes bopæl, opholdssted eller forretningssted.

Kun de personoplysninger, der er relevante for funktionen, således som der er givet underretning om i henhold til stk. 1, og i hvilken forbindelse den pågældende abonnent har meddelt, at disse personoplysninger kan medtages i den pågældende telefonnummerfortegnelse eller

nummeroplysningstjeneste, må optages i telefonnummerfortegnelsen eller nummeroplysningstjenesten.

Med henblik herpå stiller udbyderen abonnenten to særskilte spørgsmål med henblik på at afdække:

1° om den pågældende ønsker, at vedkommendes kontaktoplysninger skal fremgå af den universelle fortegnelse og af den universelle oplysningstjeneste

2° om den pågældende ønsker, at vedkommendes kontaktoplysninger skal fremgå af andre fortegnelser eller oplysningstjenester

[…]

§ 2. Enhver abonnent har ret til indsigt i personoplysninger, der vedrører den pågældende, i overensstemmelse med de betingelser, der er fastsat i eller i medfør af wet van 8 december 1992 tot bescherming van persoonlijke levensfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens [(lov af 8.12.1992 om beskyttelse af privatlivets fred i forbindelse med behandling af personoplysninger)].

Enhver abonnent har desuden ret til gebyrfrit at få rettet eller slettet de personoplysninger, der vedrører den pågældende, og som fremgår af telefonnummerfortegnelsen eller nummeroplysningstjenesten, i overensstemmelse med de procedurer og betingelser, der fastsættes af kongen efter udtalelse fra Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en van het Instituut [(kommissionen for beskyttelse af privatlivets fred og instituttet)].«

20 Den nævnte lovs artikel 45, stk. 2, forpligter telefontjenesteoperatører til at stille oplysninger om deres abonnenter til rådighed for udbydere af offentlige fortegnelser. I henhold til samme lovs artikel 45, stk. 3, skal disse operatører holde oplysninger om de abonnenter, som har anmodet om ikke at blive medtaget i en fortegnelse, adskilt, således at disse abonnenter kan modtage fortegnelsen, uden at deres oplysninger fremgår heraf.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

21 Proximus, der er udbyder af telekommunikationstjenester i Belgien, udbyder også offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester (herefter »fortegnelserne«) i henhold til bestemmelserne i lov om elektronisk kommunikation. Disse fortegnelser indeholder navn, adresse og telefonnummer (herefter »kontaktoplysningerne«) på de abonnenter hos de forskellige udbydere af offentligt tilgængelige nummeroplysningstjenester (herefter »operatørerne«). Der findes andre fortegnelser, som offentliggøres af tredjemand.

22 Operatørerne fremsender regelmæssigt disse abonnenters kontaktoplysninger til Proximus med undtagelse af oplysninger om de abonnenter, der har udtrykt ønske om ikke at fremgå af de fortegnelser, som Proximus udgiver. I Belgien foretages sondringen mellem abonnenter, der ønsker at fremgå af en fortegnelse, og de abonnenter, som ikke ønsker dette, i praksis ved tildeling af en kode for hver enkelt abonnent, nemlig »NNNNN« for de abonnenter, hvis

kontaktoplysninger gerne må fremgå, og »XXXXX« for de abonnenter, hvis oplysninger skal holdes hemmelige. Proximus videregiver desuden de kontaktoplysninger, som selskabet modtager, til en anden udbyder af fortegnelser.

23 Klageren er abonnent hos telefontjenesteoperatøren Telenet, som er aktiv på det belgiske marked. Telenet udbyder ikke fortegnelser, men videregiver abonnenternes kontaktoplysninger til udbydere af fortegnelser, herunder til Proximus.

24 Den 13. januar 2019 anmodede denne abonnent Proximus om ikke at medtage den pågældendes kontaktoplysninger i de fortegnelser, der blev udgivet af både Proximus og tredjemand. Som følge af denne anmodning ændrede Proximus denne abonnents status i sit IT-system for at sikre, at abonnentens kontaktoplysninger ikke længere blev offentliggjort.

25 Den 31. januar 2019 modtog Proximus fra Telenet en periodisk ajourføring af abonnenternes oplysninger. Denne ajourføring indeholdt nye oplysninger om den pågældende abonnent, der ikke var angivet som hemmelige. Disse oplysninger var genstand for en automatisk behandling hos Proximus og blev registreret således, at de på ny fremgik af Proximus' fortegnelser.

26 Efter at den pågældende abonnent havde konstateret, at vedkommendes telefonnummer var blevet offentliggjort i Proximus' og tredjemands fortegnelser, anmodede den pågældende den 14. august 2019 på ny Proximus om ikke at lade vedkommendes oplysninger fremgå heraf. Samme dag svarede Proximus klageren, at selskabet havde slettet klagerens oplysninger fra fortegnelserne, og at det havde kontaktet Google med henblik på at fjerne de relevante link til Proximus' websted. Proximus oplyste endvidere denne abonnent om, at selskabet havde fremsendt abonnentens kontaktoplysninger til andre udbydere af fortegnelser, og at disse udbydere som følge af de månedlige opdateringer var blevet underrettet om klagerens anmodning.

27 Samtidig indgav den nævnte abonnent en klage til tvistemålsafdelingen over Proximus med den begrundelse, at den pågældendes telefonnummer til trods for dennes anmodning om ikke at lade kontaktoplysningerne fremgå af fortegnelserne ikke desto mindre fortsat fremgik af visse af disse fortegnelser.

28 Den 5. september 2019 udvekslede den pågældende abonnent og Proximus på ny synspunkter vedrørende offentliggørelsen af de oplysninger, der vedrørte denne abonnent, i en tredjemands fortegnelse. I denne forbindelse fremhævede Proximus, at selskabet videresendte sine abonnenters kontaktoplysninger til andre udbydere af fortegnelser, men at Proximus ikke havde indsigt i de interne procedurer hos disse udbydere.

29 Den 30. juli 2020 traf tvistemålsafdelingen efter en kontradiktorisk procedure en afgørelse, hvorved den pålagde Proximus at gennemføre afhjælpende foranstaltninger og en bøde på 20 000 EUR for tilsidesættelse af bl.a. databeskyttelsesforordningens artikel 6, sammenholdt med denne forordnings artikel 7, og den nævnte forordnings artikel 5, stk. 2, sammenholdt med dennes artikel 24. Den pålagde navnlig Proximus at foretage en passende og umiddelbar opfølgning med hensyn til den pågældende abonnents tilbagetrækning af samtykke og at efterkomme denne abonnents anmodninger om at gøre brug af sin ret til sletning af de oplysninger, der vedrørte den pågældende. Den pålagde dernæst Proximus at træffe passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger for at sikre, at den behandling af personoplysninger, som Proximus foretog, var i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningens bestemmelser. Endelig pålagde den Proximus at ophøre med ulovligt at videregive disse oplysninger til andre udbydere af fortegnelser.

30 Den 28. august 2020 har Proximus anlagt sag til prøvelse af denne afgørelse ved hof van beroep te Brussel (appeldomstolen i Bruxelles, Belgien).

31 Ifølge Proximus er det i henhold til artikel 45, stk. 3, i lov om elektronisk kommunikation ikke et krav, at abonnenten skal afgive samtykke, men abonnenterne skal selv anmode om ikke at fremgå af fortegnelsen, dvs. en såkaldt »*opt out*«-ordning. Hvis der ikke foreligger en sådan anmodning, kan den pågældende abonnent faktisk fremgå af disse fortegnelser. Som følge heraf er det ifølge Proximus i det foreliggende tilfælde ikke nødvendigt, at abonnenten har afgivet »samtykke« som omhandlet i direktiv 95/46 eller i databeskyttelsesforordningen.

32 Tvistemålsafdelingen er af den modsatte opfattelse og har i det væsentlige gjort gældende, at artikel 12, stk. 2, i direktiv 2002/58 og artikel 133, stk. 1, i lov om elektronisk kommunikation kræver »abonnenternes samtykke« i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i databeskyttelsesforordningen, for at udbydere af fortegnelser kan behandle og videregive deres personoplysninger.

33 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at direktiv 2002/58 udgør lex specialis i forhold til databeskyttelsesforordningen, hvilket bekræftes af 173. betragtning til og artikel 95 i databeskyttelsesforordningen. I de situationer, hvor direktiv 2002/58 præciserer databeskyttelsesforordningens regler, har de specifikke bestemmelser i dette direktiv derfor som lex specialis forrang for de mere generelle bestemmelser i databeskyttelsesforordningen.

34 I denne sammenhæng har den forelæggende ret anført, at artikel 12, stk. 2, i direktiv 2002/58 og artikel 133, stk. 1, i lov om elektronisk kommunikation kræver en viljeserklæring fra abonnenterne, for at udbydere af fortegnelser kan behandle deres personoplysninger, og at disse bestemmelser ikke præciserer, om denne viljeserklæring skal tilkendegives ved at gøre brug af en valgmulighed, således som Proximus har gjort gældende, eller om den skal tilkendegives ved et egentligt samtykke i databeskyttelsesforordningens forstand, således som tvistemålsafdelingen har anført. I denne forbindelse har den forelæggende ret fremhævet, at det i Domstolens praksis, navnlig dom af 5. maj 2011, Deutsche Telekom (C-543/09, EU:C:2011:279, præmis 61), er blevet fastslået, at den omhandlede viljeserklæring, således som det følger af en fortolkning ud fra den lovgivningsmæssige sammenhæng og af en systematisk fortolkning af artikel 12 i direktiv 2002/58, svarer til et »samtykke«, der vedrører formålet med offentliggørelsen af personoplysningerne i en offentlig nummerfortegnelse, og ikke identiteten på udbyderen af en bestemt fortegnelse.

35 Da der hverken i direktiv 2002/58 i lov om elektronisk kommunikation eller i en gennemførelsesbekendtgørelse er fastsat en specifik ordning vedrørende en abonnents tilbagetrækning af denne viljeserklæring eller af dette »samtykke«, ønsker den forelæggende ret desuden oplyst, om alle databeskyttelsesforordningens bestemmelser automatisk og uden begrænsninger ligeledes skal finde anvendelse i den særlige sammenhæng, der er kendetegnende for telefonnummerfortegnelser.

36 På denne baggrund har hof van beroep te Brussel (appeldomstolen i Bruxelles) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 12, stk. 2, i [direktiv] 2002/58/EF, sammenholdt med dette direktivs artikel 2, litra f), og med [databeskyttelsesforordningens] artikel 95 […], fortolkes således, at det er tilladt for en national tilsynsmyndighed at kræve et »samtykke« fra abonnenten i [databeskyttelsesforordningens] forstand som grundlag for at kunne offentliggøre dennes

personoplysninger i offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester, såvel dem, der offentliggøres af operatøren selv, som dem, der offentliggøres af andre udbydere, når den nationale lovgivning på området ikke bestemmer andet?

2) Skal retten til sletning i henhold [databeskyttelsesforordningens] artikel 17 […] fortolkes således, at denne ret er til hinder for, at en national tilsynsmyndighed kvalificerer en anmodning fra en abonnent om at blive fjernet fra offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester, som en »anmodning om sletning« som omhandlet i [databeskyttelsesforordningens] artikel 17 […]?

3) Skal [databeskyttelsesforordningens] artikel 24 og artikel 5, stk. 2, […] fortolkes således, at [disse bestemmelser] er til hinder for, at en national tilsynsmyndighed af det der forankrede ansvarlighedsprincip udleder, at den dataansvarlige skal træffe passende tekniske og organisatoriske [foranstaltninger] for[,] at det meddeles andre dataansvarlige, [dvs. udbyderen af telefontjenester og andre udbydere af] telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester, som har modtaget data fra denne dataansvarlige, at den pågældende i henhold til [databeskyttelsesforordningens] artikel 6, jf. artikel 7, har trukket sit samtykke tilbage?

4) Skal [databeskyttelsesforordningens] artikel 17, stk. 2, […] fortolkes således, at [denne bestemmelse] er til hinder for, at en national tilsynsmyndighed pålægger en udbyder af offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester, som anmodes om ikke længere at offentliggøre en persons data, at træffe alle rimelige foranstaltninger [for at sikre], at søgemaskiner får kendskab til denne anmodning om sletning?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

37 Proximus har gjort gældende, at hovedsagen ikke vedrører en telefontjenesteoperatørs offentliggørelse af fortegnelser, der indeholder personoplysninger, hvilket indebærer, at det første præjudicielle spørgsmål skal afvises, for så vidt som det vedrører et sådant tilfælde.

38 Det fremgår af fast retspraksis, at der er en formodning for, at de spørgsmål om EU-rettens fortolkning, som den nationale ret har forelagt på baggrund af de retlige og faktiske omstændigheder, som den har ansvaret for at fastlægge – og hvis rigtighed det ikke tilkommer Domstolen at efterprøve – er relevante. Domstolen kan kun afvise en anmodning om præjudiciel afgørelse fra en national ret, såfremt det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af EU-retten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de forelagte spørgsmål (dom af 1.8.2022, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, C-184/20, EU:C:2022:601, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).

39 I det foreliggende tilfælde er tvisten i hovedsagen udelukkende opstået mellem en fysisk person og et selskab, som ikke er dennes telefontjenesteoperatør, vedrørende den måde, hvorpå dette selskab har behandlet denne persons personoplysninger i forbindelse med offentliggørelsen af

fortegnelser. Det følger heraf, at det første spørgsmål ikke kan antages til realitetsbehandling, for så vidt som det har til formål at opnå en fortolkning af de krav, der følger af artikel 12, stk. 2, i direktiv 2002/58, i det tilfælde, hvor det er denne persons telefontjenesteoperatør, der selv offentliggør den pågældendes personoplysninger i fortegnelserne.

40 Det følger af det ovenstående, at den forelæggende ret med det første spørgsmål nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 12, stk. 2, i direktiv 2002/58, sammenholdt med dette direktivs artikel 2, stk. 2, litra f), og databeskyttelsesforordningens artikel 95 skal fortolkes således, at der kræves »samtykke« som omhandlet i databeskyttelsesforordningens artikel 4, nr. 11), fra abonnenten hos en telefontjenesteoperatør, for at denne abonnents personoplysninger kan fremgå af de fortegnelser, som offentliggøres af andre udbydere end den nævnte operatør.

41 Med henblik på besvarelsen af dette spørgsmål bemærkes, at det af artikel 1, stk. 1, i direktiv 2002/58 fremgår, at dette direktiv navnlig tager sigte på en harmonisering af nationale bestemmelser, der er nødvendig for at sikre et ensartet niveau i beskyttelsen af de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder og navnlig retten til privatliv og fortrolighed i forbindelse med behandling af personoplysninger inden for den elektroniske kommunikationssektor.

42 I denne henseende bemærkes, at det af dette direktivs artikel 12, stk. 1, og af 38. betragtning til dette direktiv fremgår, at abonnenterne, inden de medtages i en offentlig fortegnelse, skal underrettes om formålet med fortegnelsen og eventuelle særlige anvendelser af elektroniske udgaver af disse fortegnelser, navnlig via søgefunktioner, som er indbygget i software.

43 39. betragtning til det nævnte direktiv præciserer endvidere vedrørende pligten til forudgående underretning af abonnenter i henhold til direktivets artikel 12, stk. 1, at »[h]vis [person]oplysningerne eventuelt kan blive fremsendt til en eller flere tredjemænd, bør abonnenten underrettes om denne mulighed samt om modtageren eller kategorierne af mulige modtagere«.

44 Abonnenten har efter modtagelsen af de informationer, der er nævnt i artikel 12, stk. 1, i direktiv 2002/58, mulighed for at bestemme, om den pågældendes personoplysninger skal medtages i en offentlig fortegnelse, og i så fald hvilke, som det fremgår af direktivets artikel 12, stk. 2.

45 Som Domstolen allerede har fastslået, giver en sådan forudgående underretning den pågældende abonnent mulighed for at give samtykke til offentliggørelse i offentlige nummerfortegnelser af de personoplysninger, der vedrører vedkommende, idet et sådant samtykke er nødvendigt med henblik på en sådan offentliggørelse (jf. i denne retning dom af 5.5.2011, Deutsche Telekom, C-543/09, EU:C:2011:279, præmis 54 og 58).

46 Kravet om, at der skal indhentes samtykke fra den pågældende abonnent, med henblik på offentliggørelse af disse oplysninger i fortegnelserne, bekræftes af artikel 12, stk. 3, i direktiv 2002/58, hvorefter medlemsstaterne kan kræve, at »abonnenter skal anmodes om supplerende samtykke« til, at en offentlig fortegnelse anvendes til ethvert formål, der går ud over søgning efter kontaktoplysninger om personer på grundlag af deres navn.

47 Endvidere har Domstolen udtalt, at det af en fortolkning ud fra den lovgivningsmæssige sammenhæng og af en systematisk fortolkning af artikel 12 i direktiv 2002/58 følger, at samtykket i henhold til artikel 12, stk. 2, vedrører formålet med offentliggørelsen af personoplysningerne i en offentlig fortegnelse, og ikke identiteten på udbyderen af en bestemt fortegnelse. Når abonnenten har givet samtykke til, at den pågældendes oplysninger offentliggøres i en fortegnelse med et

særligt formål, vil den pågældende i almindelighed derfor ikke have interesse i at modsætte sig offentliggørelsen af de samme oplysninger i en lignende fortegnelse (dom af 5.5.2011, Deutsche Telekom, C-543/09, EU:C:2011:279, præmis 61 og 62).

48 I denne henseende bekræfter 39. betragtning til direktivet, at en videregivelse af personoplysninger til en tredjemand er tilladt, »[hvis videregivelsen er] underlagt den betingelse, at oplysningerne ikke kan anvendes til andre formål end dem, der lå til grund for deres indsamling«.

49 Det følger heraf, at når en abonnent er blevet underrettet af en telefontjenesteoperatør, såsom Telenet, om muligheden for videregivelse af dennes personoplysninger til en anden virksomhed, såsom Proximus eller en anden tredjepart, med henblik på offentliggørelse i en offentlig fortegnelse, og når denne abonnent har givet samtykke til, at de nævnte oplysninger kan offentliggøres i en sådan fortegnelse, er denne operatørs eller denne virksomheds videregivelse af de samme oplysninger til en anden virksomhed, der ønsker at offentliggøre en trykt eller elektronisk offentlig fortegnelse eller at gøre sådanne fortegnelser tilgængelige via oplysningstjenester, ikke betinget af abonnentens fornyede samtykke, hvis videregivelsen er underlagt den betingelse, at de pågældende oplysningerne ikke kan anvendes til andre formål end dem, der lå til grund for deres indsamling med henblik på den første offentliggørelse. En tilstrækkelig oplyst abonnents samtykke i henhold til artikel 12, stk. 2, i direktiv 2002/58 til offentliggørelse af personoplysninger vedrørende den pågældende i en offentlig fortegnelse vedrører nemlig formålet med offentliggørelsen og omfatter således enhver efterfølgende behandling af de nævnte oplysninger, der foretages af tredjemænd, som driver virksomhed på markedet for offentligt tilgængelige nummeroplysningstjenester og nummerfortegnelser, for så vidt som en sådan behandling forfølger det samme formål (dom af 5.5.2011, Deutsche Telekom, C-543/09, EU:C:2011:279, præmis 65).

50 Som det fremgår af 39. betragtning til dette direktiv, må der, hvis den part, der indsamler oplysninger fra abonnenten eller fra den tredjemand, som oplysningerne er sendt til, ønsker at anvende oplysningerne til andre formål, indhentes fornyet samtykke fra abonnenten af enten den oprindelige part, der indsamlede oplysningerne, eller af den tredjemand, som oplysningerne er fremsendt til.

51 Hvad angår den måde, hvorpå et sådant samtykke skal udtrykkes, fremgår det af artikel 2, stk. 2, litra f), i direktiv 2002/58, sammenholdt med databeskyttelsesforordningens artikel 94, stk. 2, og artikel 95, at dette samtykke principielt skal opfylde de krav, der følger af denne forordnings artikel 4, nr. 11).

52 I det foreliggende tilfælde er »samtykke fra den registrerede« i databeskyttelsesforordningens artikel 4, nr. 11), som udgør den bestemmelse, der finder anvendelse på de faktiske omstændigheder i hovedsagen, defineret således, at den kræver, at den registrerede har afgivet en »frivillig, specifik, informeret og utvetydig« viljestilkendegivelse i form af en erklæring eller en »klar bekræftelse«, hvorved den pågældende indvilliger i, at personoplysninger, der vedrører den pågældende, gøres til genstand for behandling.

53 Det følger heraf, at et sådant samtykke er nødvendigt for, at personoplysninger vedrørende en abonnent hos en telefontjenesteoperatør kan medtages i fortegnelser.

54 Offentliggørelsen af personoplysninger om den omhandlede abonnent i fortegnelser som dem, der udgives af Proximus eller af andre udbydere, kan følgelig kun anses for lovlig som omhandlet i databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra a), såfremt der foreligger et sådant samtykke, som udtrykkeligt er blevet givet til telefontjenesteoperatøren eller en af disse udbydere af fortegnelser.

55 Når dette er sagt, forudsætter et sådant samtykke, således som det anført i denne doms præmis 49, imidlertid ikke, at den registrerede på det tidspunkt, hvor samtykket gives, nødvendigvis kender identiteten på alle de udbydere af fortegnelser, der behandler vedkommendes personoplysninger.

56 På baggrund af det ovenfor anførte skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 12, stk. 2, i direktiv 2002/58, sammenholdt med dette direktivs artikel 2, stk. 2, litra f), og databeskyttelsesforordningens artikel 95 skal fortolkes således, at der kræves »samtykke« som omhandlet i databeskyttelsesforordningens artikel 4, nr. 11), fra abonnenten hos en telefontjenesteoperatør, for at denne abonnents personoplysninger kan fremgå af de fortegnelser, som offentliggøres af andre udbydere end denne operatør, idet dette samtykke kan være givet udelukkende til den nævnte operatør eller til en af disse udbydere.

Det andet spørgsmål

57 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om databeskyttelsesforordningens artikel 17 skal fortolkes således, at en abonnents anmodning om at få sine personoplysninger slettet fra fortegnelserne udgør udøvelse af »retten til sletning« i denne bestemmelses forstand.

58 Det skal indledningsvis bemærkes, at Proximus har gjort gældende, at databeskyttelsesforordningens artikel 17 ikke finder anvendelse på en udbyder af fortegnelser, der som i det foreliggende tilfælde ikke er abonnentens telefontjenesteoperatør, og at en anmodning som den, der er nævnt i denne doms foregående præmis, højst skal anses for en anmodning om berigtigelse som omhandlet i denne forordnings artikel 16, hvilket indebærer, at det andet præjudicielle spørgsmål skal afvises, for så vidt som det er uden betydning for hovedsagen.

59 De argumenter, som denne part således har fremført, vedrører imidlertid i det væsentlige anvendelsesområdet og rækkevidden og dermed fortolkningen af de EU-retlige bestemmelser, som det andet spørgsmål vedrører. Sådanne argumenter, der vedrører realiteten med hensyn til det forelagte spørgsmål, kan således på grund af selve deres karakter ikke medføre, at spørgsmålet skal afvises fra realitetsbehandling (dom af 13.1.2022, Minister Sprawiedliwości, C-55/20, EU:C:2022:6, præmis 83).

60 Det følger heraf, at det andet præjudicielle spørgsmål kan antages til realitetsbehandling.

61 For det første skal det fremhæves, at abonnenterne i henhold til artikel 12, stk. 2, andet punktum, i direktiv 2002/58 bl.a. skal have mulighed for at få slettet de personoplysninger, der vedrører dem, fra offentlige fortegnelser.

62 Tildelingen af en sådan mulighed for abonnenterne udgør dog ikke en særlig forpligtelse som omhandlet i databeskyttelsesforordningens artikel 95 for udbyderne af fortegnelser, som gør det muligt at udelukke anvendelsen af de relevante bestemmelser i denne forordning. Som generaladvokaten i det væsentlige har anført i punkt 54 i forslaget til afgørelse, indeholder direktiv

2002/58 nemlig ingen oplysninger om fremgangsmåden for samt gennemførelsen og følgerne af anmodninger om at slette personoplysninger. Som det i øvrigt fremgår af tiende betragtning til dette direktiv, sammenholdt med denne forordnings artikel 94, kan databeskyttelsesforordningens bestemmelser af denne grund finde anvendelse i et sådant tilfælde.

63 For det andet følger det af databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 1, litra b) og d), at den registrerede har ret til at få personoplysninger om sig selv slettet af den dataansvarlige, og at den dataansvarlige har pligt til at slette disse oplysninger uden unødig forsinkelse, bl.a. når den registrerede »trækker det samtykke, der er grundlaget for behandlingen, jf. artikel 6, stk. 1, litra a), […] tilbage, og der er ikke et andet retsgrundlag for behandlingen«, eller når »[p]ersonoplysningerne er blevet behandlet ulovligt«.

64 I denne henseende følger det for det første af besvarelsen af det første præjudicielle spørgsmål, at offentliggørelsen af en abonnents personoplysninger i en fortegnelse er baseret på abonnentens samtykke.

65 For det andet fremgår det af databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra a), og artikel 7, stk. 3, at et sådant samtykke udgør en af de nødvendige betingelser for at fastslå, at behandlingen af den pågældende abonnents personoplysninger er lovlig, og at dette samtykke til enhver tid kan trækkes tilbage på betingelser, der er lige så enkle som dem, der har gjort det muligt for den registrerede at give et sådant samtykke.

66 Når abonnenten i det foreliggende tilfælde har anmodet om, at vedkommendes oplysninger ikke længere skal fremgå af en fortegnelse, har den pågældende trukket sit samtykke til offentliggørelsen af disse oplysninger tilbage. På grundlag af tilbagetrækningen af samtykket har den pågældende i mangel af et andet retsgrundlag for en sådan behandling ret til at anmode om sletning af sine personoplysninger fra denne fortegnelse i henhold til databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 1, litra b), eller, såfremt den dataansvarlige fortsat offentliggør de nævnte oplysninger på ulovlig vis, i henhold til denne forordnings artikel 17, stk. 1, litra d).

67 Under disse omstændigheder skal det fastslås, at en abonnents anmodning om at få fjernet sine personoplysninger fra fortegnelser kan anses for at være en anvendelse af »retten til sletning« af de nævnte oplysninger som omhandlet i databeskyttelsesforordningens artikel 17.

68 Denne konklusion kan ikke drages i tvivl af Proximus' argument om, at en sådan anmodning skal anses for at have til formål at gøre det muligt for denne abonnent at udøve sin ret til at få den dataansvarlige til at berigtige de personoplysninger, der vedrører den pågældende, i henhold til databeskyttelsesforordningens artikel 16. I medfør af denne bestemmelse er en sådan berigtigelse nemlig mulig, når oplysningerne er urigtige og har til formål at gøre det muligt for den registrerede at få fuldstændiggjort disse oplysninger.

69 I det foreliggende tilfælde har anmodningen om sletning af de oplysninger om abonnenten, der fremgår af en fortegnelse, imidlertid ikke til formål at erstatte urigtige oplysninger med korrekte oplysninger eller at fuldstændiggøre ufuldstændige oplysninger, men at fjerne offentliggørelsen af korrekte oplysninger.

70 Den omstændighed, at en sådan sletning i det foreliggende tilfælde kan foretages ved en simpel ændring af den kode, som den pågældende abonnent er blevet tildelt i Proximus' database, hvorfra denne abonnents personoplysninger offentliggøres i fortegnelserne, er ikke til hinder for,

at en anmodning om sletning af de personoplysninger, der fremgår af disse fortegnelser, anses for en »anmodning om sletning« som omhandlet i databeskyttelsesforordningens artikel 17. Som det fremgår af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, udgør den fremgangsmåde for sletning, der er indført af den nævnte operatør, en rent teknisk eller organisatorisk foranstaltning, som er nødvendig for at efterkomme den registreredes anmodning om sletning af personoplysninger og for at forhindre videregivelsen af disse oplysninger.

71 På baggrund af det ovenfor anførte skal det andet spørgsmål besvares med, at databeskyttelsesforordningens artikel 17 skal fortolkes således, at en abonnents anmodning om at få sine personoplysninger slettet fra fortegnelserne udgør udøvelse af »retten til sletning« i denne artikels forstand.

Det tredje spørgsmål

72 Med det tredje spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om databeskyttelsesforordningens artikel 5, stk. 2, og artikel 24 skal fortolkes således, at en national tilsynsmyndighed kan kræve, at udbyderen af fortegnelser i sin egenskab af dataansvarlig skal træffe passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger for at underrette andre dataansvarlige – dvs. den telefontjenesteoperatør, som har sendt personoplysninger om sin abonnent til udbyderen, og de andre udbydere af fortegnelser, som den førstnævnte udbyder selv har fremsendt sådanne oplysninger til – om, at denne abonnent har trukket sit samtykke tilbage.

73 Indledningsvis bemærkes, at Proximus i det foreliggende tilfælde har behandlet personoplysninger, der vedrører klageren, ved at offentliggøre og videregive disse oplysninger til andre udbydere af fortegnelser. Telenet, som er den pågældendes telefontjenesteoperatør, har ligeledes behandlet disse oplysninger, bl.a. ved at videregive dem til Proximus. Det samme gælder for de øvrige udbydere af fortegnelser, som Proximus har videregivet klagerens kontaktoplysninger til, og som har offentliggjort dem.

74 Desuden skal det for det første bemærkes, således som det er anført i denne doms præmis 20, at selv om lov om elektronisk kommunikation pålægger telefontjenesteoperatører at videregive oplysninger om deres abonnenter til udbydere af offentlige fortegnelser, skal disse operatører imidlertid holde oplysningerne om de abonnenter, der har anmodet om ikke at fremgå af en fortegnelse, adskilt således, at disse abonnenter kan modtage en kopi af denne fortegnelse, uden at deres oplysninger fremgår heraf.

75 Det fremgår af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at abonnenten i praksis generelt over for telefontjenesteoperatøren afgiver samtykke til, at den pågældendes personoplysninger må offentliggøres i en fortegnelse, idet et sådant samtykke gør det muligt at videregive disse oplysninger til en tredjemand, der udbyder fortegnelser. Denne udbyder kan derefter videregive sådanne oplysninger til andre udbydere af fortegnelser på grundlag af det samme samtykke, idet disse dataansvarlige således udgør en kæde, som hver især successivt behandler de nævnte oplysninger uafhængigt på grundlag af et og samme samtykke.

76 For det andet fremgår det endvidere af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at ajourføringen af Proximus' database med henblik på at efterkomme den af klageren fremsatte anmodning om tilbagetrækning af samtykket, blev annulleret, så snart den pågældendes telefontjenesteoperatør fremsendte en ny liste over oplysninger om dennes abonnenter til

Proximus med henblik på at offentliggøre disse oplysninger i fortegnelserne, men uden at der blev taget hensyn til den anmodning om tilbagetrækning, som klageren havde indgivet til Proximus.

77 I denne sammenhæng opstår således spørgsmålet, om en udbyder af fortegnelser som Proximus, når en abonnent hos en telefontjenesteoperatør trækker sit samtykke til at fremgå af denne udbyders fortegnelser tilbage, ikke blot skal ajourføre sin egen database for at tage hensyn til denne tilbagetrækning, men også skal underrette den telefontjenesteoperatør, som denne udbyder har modtaget disse oplysninger fra, og de øvrige udbydere af fortegnelser, som udbyderen selv har videregivet sådanne oplysninger til, om denne tilbagetrækning.

78 For det første skal det erindres, at det af databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra a), fremgår, at behandling er lovlig, hvis og i det omfang den registrerede har givet samtykke til behandling af sine personoplysninger til et eller flere specifikke formål. Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at klageren trak sit samtykke tilbage i den forstand, hvori dette udtryk er anvendt i denne forordnings artikel 7, stk. 3, til, at den pågældendes personlysninger kunne behandles med henblik på offentliggørelse i fortegnelserne. Efter en sådan tilbagetrækning har behandlingen af disse oplysninger med henblik på deres optagelse i de offentlige fortegnelser, herunder den behandling, der foretages med det samme formål af telefontjenesteoperatører eller andre udbydere af fortegnelser, som er baseret på det samme samtykke, ikke længere noget retligt grundlag og er således ulovlig i henhold til den nævnte forordnings artikel 6, stk. 1, litra a).

79 For det andet skal det bemærkes, at den dataansvarlige i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningens artikel 5, stk. 1, litra a), og artikel 5, stk. 2, skal sikre sig, at denne kan påvise, at personoplysningerne behandles lovligt, rimeligt og på en gennemsigtig måde i forhold til den registrerede.

80 Hvad angår databeskyttelsesforordningens artikel 24 kræver denne bestemmelse, at den dataansvarlige under hensyntagen til den pågældende behandlings karakter, omfang, sammenhæng og formål gennemfører passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger for at sikre og for at være i stand til at påvise, at behandlingen er i overensstemmelse med denne forordning.

81 Som generaladvokaten har anført i punkt 67 i forslaget til afgørelse, pålægger databeskyttelsesforordningens artikel 5, stk. 2, og artikel 24 de dataansvarlige for behandlingen af personoplysninger generelle forpligtelser med hensyn til ansvar og efterlevelse. Disse bestemmelser kræver navnlig, at de dataansvarlige træffer passende foranstaltninger med henblik på at forebygge eventuelle tilsidesættelser af de regler, der er fastsat i databeskyttelsesforordningen med henblik på at sikre retten til databeskyttelse.

82 I sammenhæng hermed fastsætter databeskyttelsesforordningens artikel 19 bl.a., at den dataansvarlige skal underrette hver modtager, som personoplysningerne er videregivet til, om enhver sletning af personoplysningerne, der er udført i henhold til denne forordnings artikel 17, stk. 1, medmindre dette viser sig umuligt eller er uforholdsmæssigt vanskeligt.

83 Det følger imidlertid af de generelle forpligtelser, der er fastsat i databeskyttelsesforordningens artikel 5, stk. 2, og artikel 24, sammenholdt med forordningens artikel 19, at en dataansvarlig for behandling af oplysninger som Proximus skal gennemføre passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger med henblik på at underrette de andre udbydere af fortegnelser, som den pågældende har videregivet sådanne oplysninger til, om, at den registrerede har trukket sit samtykke tilbage. Under omstændigheder som dem, der er præciseret i denne doms præmis 76,

skal en sådan dataansvarlig ligeledes sikre, at den telefontjenesteoperatør, som har videregivet disse personoplysninger til denne udbyder, underrettes herom med henblik på, at telefontjenesteoperatøren kan tilpasse den liste over personoplysninger, som denne automatisk videregiver til denne udbyder af fortegnelser, og holde oplysningerne om de abonnenter, som har tilkendegivet, at de ønsker at trække deres samtykke til offentliggørelsen af disse oplysninger tilbage, adskilt.

84 Når forskellige dataansvarlige som i det foreliggende tilfælde udelukkende har baseret sig på den registreredes samtykke med henblik på at behandle dennes personoplysninger med det samme formål, er det tilstrækkeligt, for at den pågældende kan trække et sådant samtykke tilbage, at vedkommende henvender sig til én af de dataansvarlige, som har baseret sig på det samme samtykke, med henblik på at tilkendegive ønsket om tilbagetrækning.

85 Som Kommissionen med rette har anført, har den dataansvarlige, over for hvem den registrerede har trukket sit samtykke til behandling af personoplysninger tilbage, for at sikre, at den ret til at trække sit samtykke tilbage, der er fastsat i databeskyttelsesforordningens artikel 7, stk. 3, er effektiv, og at den registreredes samtykke er snævert forbundet med det formål, hvortil det er blevet givet, faktisk pligt til at underrette enhver, som den dataansvarlige har modtaget disse oplysninger fra, og enhver, som den dataansvarlige har videregivet de nævnte oplysninger til, om denne tilbagetrækning. De dataansvarlige, som modtager underretning på denne måde, er derefter forpligtet til at videregive disse oplysninger til de øvrige dataansvarlige, som de måtte have fremsendt sådanne oplysninger til.

86 I denne henseende skal det først bemærkes, at en sådan underretningspligt har til formål at forebygge enhver mulig tilsidesættelse af de regler, der er fastsat i databeskyttelsesforordningen, med henblik på at sikre retten til databeskyttelse og således er en del af de passende foranstaltninger, som er omhandlet i denne forordnings artikel 24. Som generaladvokaten har fremhævet i punkt 68 i forslaget til afgørelse, indgår den desuden som et led i det krav, der er fastsat i denne forordnings artikel 12, stk. 2, hvorefter den dataansvarlige har pligt til at lette udøvelsen af de rettigheder, som den registrerede er tillagt ved bl.a. den nævnte forordnings artikel 17.

87 Det skal dernæst fastslås, at hvis der ikke forelå en sådan forpligtelse for den dataansvarlige til at give underretning i de tilfælde, hvor den registrerede trækker sit samtykke tilbage, ville dette gøre tilbagetrækning af samtykket særlig vanskeligt, eftersom den pågældende kunne få den opfattelse, at det er nødvendigt at henvende sig til hver enkelt af operatørerne. En sådan tilgang ville også være i strid med databeskyttelsesforordningens artikel 7, stk. 3, hvorefter det skal være lige så let at trække et samtykke til behandling af personoplysninger tilbage som at give det.

88 Endelig fremgår det af den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 49, at en tilstrækkelig oplyst abonnents samtykke i henhold til artikel 12, stk. 2, i direktiv 2002/58 til offentliggørelse af personoplysninger vedrørende den pågældende i en offentlig nummerfortegnelse vedrører formålet med offentliggørelsen og omfatter således enhver efterfølgende behandling af de nævnte oplysninger, der foretages af tredjemænd, som driver virksomhed på markedet for fortegnelser, for så vidt som en sådan behandling forfølger det samme formål.

89 Det følger heraf, således som generaladvokaten har anført i punkt 68 i forslaget til afgørelse, at eftersom en udbyder af fortegnelser kan påberåbe sig et samtykke til behandling af oplysninger, som en abonnent har givet en anden udbyder eller sin telefontjenesteoperatør til dette formål, skal abonnenten med henblik på at trække sit samtykke tilbage kunne henvende sig til en hvilken

som helst af udbyderne af fortegnelser eller denne operatør med henblik på at få sine kontaktoplysninger slettet fra de fortegnelser, som samtlige udbydere og operatører har offentliggjort udelukkende på grundlag af den pågældendes samtykke.

90 På baggrund af det ovenfor anførte skal det tredje spørgsmål besvares med, at databeskyttelsesforordningens artikel 5, stk. 2, og artikel 24 skal fortolkes således, at en national tilsynsmyndighed kan kræve, at udbyderen af fortegnelser i sin egenskab af dataansvarlig skal træffe passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger for at underrette andre dataansvarlige – dvs. den telefontjenesteoperatør, som har sendt personoplysninger om sin abonnent til udbyderen, og de andre udbydere af fortegnelser, som den førstnævnte udbyder har fremsendt sådanne oplysninger til – om, at denne abonnent har trukket sit samtykke tilbage.

Det fjerde spørgsmål

91 Med det fjerde spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 2, skal fortolkes således, at denne bestemmelse er til hinder for, at en national tilsynsmyndighed pålægger en udbyder af fortegnelser, som en abonnent hos en telefontjenesteoperatør har anmodet om ikke længere at offentliggøre de personoplysninger, der vedrører den pågældende, at træffe »rimelige foranstaltninger« som omhandlet i denne bestemmelse med henblik på at underrette udbydere af søgemaskiner om denne anmodning om sletning af oplysninger.

92 Med henblik på at besvare dette spørgsmål skal det erindres, at databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 2, pålægger den dataansvarlige, som har offentliggjort personoplysningerne, under hensyntagen til den teknologi, der er tilgængelig, og omkostningerne ved implementeringen, at træffe rimelige foranstaltninger, herunder tekniske foranstaltninger, for at underrette de dataansvarlige, som behandler personoplysningerne, om, at den registrerede har anmodet disse dataansvarlige om at slette alle link til eller kopier eller gengivelser af de pågældende personoplysninger.

93 Som det fremgår af 66. betragtning til databeskyttelsesforordningen, er formålet med denne forpligtelse at styrke retten til at blive glemt i onlinemiljøet, og det omhandler således særligt de oplysninger, som gøres tilgængelige på internettet af udbydere af søgemaskiner, der behandler oplysninger, som er blevet offentliggjort online.

94 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at Proximus i sin fortegnelse har offentliggjort personoplysninger vedrørende klageren, og at dette selskab følgelig skal anses for at være en dataansvarlig, der har offentliggjort sådanne oplysninger, som omhandlet i databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 2.

95 Endvidere skal det for det første bemærkes, at det af fast retspraksis fremgår, at en søgemaskines aktivitet, der består i at finde oplysninger, der er offentliggjort eller lagt på internettet af tredjemand, indeksere disse automatisk, lagre dem midlertidigt og sluttelig gøre dem tilgængelige for internetbrugerne i en vis prioriteret orden, skal kvalificeres som »behandling« af personoplysninger som omhandlet i databeskyttelsesforordningens artikel 4, nr. 2), når oplysningerne indeholder personoplysninger, og for det andet skal udbyderen af denne søgemaskine anses for at være »dataansvarlig« for den nævnte behandling som omhandlet i denne forordnings artikel 4, nr. 7), og dermed også dennes artikel 17, stk. 2 (jf. i denne retning dom af 24.9.2019, GC m.fl. (Fjernelse af følsomme oplysninger), C-136/17, EU:C:2019:773, præmis 35 og den deri nævnte retspraksis).

96 Under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede skal det følgelig fastslås, at en dataansvarlig som Proximus i henhold til databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 2, er forpligtet til at sikre, at der træffes rimelige foranstaltninger med henblik på at underrette udbyderne af søgemaskiner om den anmodning om sletning af personoplysninger, som abonnenten hos en telefontjenesteoperatør har indgivet til den dataansvarlige. For at bedømme rimeligheden af de foranstaltninger, som udbyderen af fortegnelserne har truffet, bestemmer databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 2, således som generaladvokaten har anført i punkt 76 i forslaget til afgørelse, imidlertid, at der skal tages hensyn til den teknologi, der er tilgængelig, og omkostningerne ved implementeringen, idet denne opgave fortrinsvis påhviler den myndighed, som har kompetencen i forhold til sådanne anliggender, og kan gøres til genstand for domstolskontrol.

97 I det foreliggende tilfælde fremgår det af tvistemålsafdelingens skriftlige indlæg, som ikke er blevet bestridt af de øvrige parter i den foreliggende sag, at der i andet kvartal 2020 kun var et begrænset antal udbydere af søgemaskiner i Belgien. Google havde navnlig en markedsandel på mellem 90% for så vidt angår søgninger foretaget på stationære computere og 99% for så vidt angår søgninger foretaget på smartphones og tabletter.

98 Som anført i denne doms præmis 26 fremgår det desuden af de sagsakter, der er fremlagt for Domstolen, at Proximus efter abonnentens anmodning om, at denne udbyder ikke skulle medtage den pågældendes oplysninger i fortegnelserne, svarede, at selskabet ikke blot havde slettet disse oplysninger fra telefonnummerfortegnelserne og nummeroplysningstjenesterne, men at det også havde kontaktet Google for at få slettet de relevante link til Proximus' websted.

99 På baggrund af ovenfor anførte betragtninger skal det fjerde spørgsmål besvares med, at databeskyttelsesforordningens artikel 17, stk. 2, skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke er til hinder for, at en national tilsynsmyndighed pålægger en udbyder af fortegnelser, som en abonnent hos en telefontjenesteoperatør har anmodet om ikke længere at offentliggøre de personoplysninger, der vedrører den pågældende, at træffe »rimelige foranstaltninger« i denne bestemmelses forstand med henblik på at underrette udbydere af søgemaskiner om denne anmodning om sletning af oplysninger.

Sagsomkostninger

100 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Fjerde Afdeling) for ret:

1) Artikel 12, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/58/EF af 12. juli 2002 om behandling af personoplysninger og beskyttelse af privatlivets fred i den elektroniske kommunikationssektor, som ændret ved Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2009/136/EF af 25. november 2009, sammenholdt med dette direktivs artikel 2, stk. 2, litra f), og artikel 95 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse)

skal fortolkes således, at

der kræves »samtykke« som omhandlet i denne forordnings artikel 4, nr. 11), fra abonnenten hos en telefontjenesteoperatør, for at denne abonnents personoplysninger kan fremgå af de telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester, som er gjort offentligt tilgængelige af andre udbydere end denne operatør, idet dette samtykke kan være givet udelukkende til den nævnte operatør eller til en af disse udbydere.

2) Artikel 17 i forordning 2016/679

skal fortolkes således, at

en abonnents anmodning om at få sine personoplysninger slettet fra offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester udgør udøvelse af »retten til sletning« i denne artikels forstand.

3) Artikel 5, stk. 2, og artikel 24 i forordning 2016/679

skal fortolkes således, at

en national tilsynsmyndighed kan kræve, at udbyderen af offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester i sin egenskab af dataansvarlig skal træffe passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger for at underrette andre dataansvarlige – dvs. den telefontjenesteoperatør, som har sendt personoplysninger om sin abonnent til udbyderen, og de andre udbydere af offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester, som den førstnævnte udbyder har fremsendt sådanne oplysninger til – om, at denne abonnent har trukket sit samtykke tilbage.

4) Artikel 17, stk. 2, i forordning 2016/679

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse ikke er til hinder for, at en national tilsynsmyndighed pålægger en udbyder af offentligt tilgængelige telefonnummerfortegnelser og nummeroplysningstjenester, som en abonnent hos en telefontjenesteoperatør har anmodet om ikke længere at offentliggøre de personoplysninger, der vedrører den pågældende, at træffe »rimelige foranstaltninger« i denne bestemmelses forstand med henblik på at underrette udbydere af søgemaskiner om denne anmodning om sletning af oplysninger.

Underskrifter